

Міграційні процеси як наслідок негативних тенденцій в житті сільських жінок

Мета статті - узагальнити існуючі дослідження розвитку сільських територій стосовно життя сільського населення та визначити фактори, що впливають на міграційні процеси, зокрема за аналізом соціального стану життя сільських жінок.

Методика дослідження. Застосовано методи узагальнення та поглибленого аналізу життєвого потенціалу сільського населення, зважаючи на суттєве згорання розвитку соціальної інфраструктури села. Використано економічно-статистичну інформацію, що відображає проблеми безробіття в сільському господарстві.

Результати дослідження. Визначено сутність трудової міграції серед українських жінок. Обґрунтовано основні теоретичні та методологічні підходи до удосконалення системи соціального захисту селян.

Елементи наукової новизни. Підкреслено роль урядових програм щодо відносин трудової політики та контролю як основного механізму оптимізації міграційних потоків населення.

Практична значущість. Виявлено сучасні тенденції в існуючій соціальній інфраструктурі на селі - рух небажаних міграційних процесів. Табл.: 5. Бібліогр.: 13.

Ключові слова: економічна криза; сучасна сільська жінка; міграційні процеси; негативні тенденції; населені пункти; жіноча міграція.

Саблук Ганна Іванівна - старший науковий співробітник відділу соціально-економічного розвитку сільських територій, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: alexey@iae.kiev.ua

Постановка проблеми. Поглиблення економічної кризи в усіх сферах суспільства негативно вплинуло на морально-психологічний стан сільських жителів. Відбувається наростання депопуляції сільського населення внаслідок зменшення чисельності селян на основі постійного звуження демографічної основи їх життєвого і трудового потенціалів та суттєвого впливу соціально-економічних факторів. Саме ці фактори є основними у сприянні значному міграційному відпливу жителів села.

Нині проблеми життєвого рівня людей, які проживають у сільській місцевості, в дослідженнях сталого розвитку територій села заслуговують на особливу увагу. В цьому напрямі повинно послідовно формуватися повноцінне життєве середовище селян, спрямоване на розширене відтворення сільських жителів, створення сприятливих умов їх зайнятості, поліпшення культурно-побутових соціальних послуг. Життя на селі - це постійне спілкування з природою і, водночас, піклування про навколишній природний світ, що забезпечує процес духовного збагачення людини та її фізичного оздоровлення, впливаючи тим самим на стан здо-

ров'я сільських людей, тривалість їхнього життя. І це визначено головною метою нашого суспільства. Адже сільськогосподарському виробництву, яке здійснюють селяни (за умови, що земля має справжнього господаря-селянина), належить основне і визначальне місце у зміцненні економіки країни [13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам системного аналізу життя сільських людей, пов'язаного з теперішнім і майбутнім розвитком сільських територій, приділяється значна увага. Це питання було пріоритетним у багатьох наукових працях таких вчених, як: Г.І. Купалова [2], В. Листопадська [3], Е.М. Лібанова [4], Л.І. Михайлова [5], О.І. Павлов [8], А.В. Руснак [9], К.І. Якуба [13] та ін.

Мета статті - узагальнити існуючі дослідження розвитку сільських територій стосовно життя сільського населення та визначити фактори, що впливають на міграційні процеси, зокрема за аналізом соціального стану життя сільських жінок.

Виклад основних результатів дослідження. Той соціальний стан, який нині спостерігається на селі, постійно виснажує сільське населення як фізично, так і психологічно, що стало основною причиною зни-

ження тривалості життя. Морально-психологічний клімат, що склався у сільській місцевості, має затяжний характер, адже ігноруються думка, побажання та життєві мрії селян. Як закономірний наслідок - безробіття, яке обернулося зниженням доходів, життєвого рівня, гостротою психологічних травм, що призвело до зростання злочинності, наркоманії, самогубства.

Соціально-матеріальні та культурно-побутові умови життя ще далеко не відповідають потребам сільського населення. Спостерігається суттєве згортання розвитку соціальної сфери села. Внаслідок інфляції, стрімкого зростання цін і тарифів на різні соціальні послуги, на продукти харчування, зазначаючи при цьому зниження їх якості, зменшується купівельна спроможність селян, погіршується їх життєвий рівень [13].

Нарікання на нестачу робочих місць на селі треба віднести у 90-ті роки. Так, на початок 1994 р. характерною рисою ринку

праці в аграрному секторі стала поява безробітних, яких налічувалося близько півтори тисячі. Переважну більшість цих безробітних людей становили жінки - 973 особи, або 68,4% від загальної їх кількості.

Однак повільний розвиток нових форм власності й господарювання, занепад сільських територій через сповільнення розвитку соціальної сфери на селі з роками стали основними причинами безробіття, яке швидкими темпами набирає кризової ситуації.

Так, на початок 2019 р. в Україні органами державної служби зайнятості зареєстровано 364,3 тис. безробітних, з яких допомогу по безробіттю отримували 284,2 тис. осіб, тоді як за чверть століття назад (на початок 1992 р.) цей показник становив 6,8 тис. осіб безробітних, з них допомогу одержували 5,2 тис. осіб [2].

Наведені в табл. 1 дані стосуються тих осіб, які звернулися до центрів служби зайнятості, хоча відкритий ринок значно ширший.

1. Чисельність безробітного сільського населення України

Рік	Безробітне населення за методологією МОП (15-70 років)	Зареєстровані безробітні	
		тис. осіб	до економічно активного населення працездатного віку, %
2010	475,1	167,4	2,9
2014	558,2	175,6	3,2
2015	533,3	172,5	3,2
2016	550,3	166,1	3,1
2017	555,1	151,8	2,8
2018	515,5	131,8	2,4

Джерело: Розраховано за даними Державної служби статистики України.

Прикро те, що село надто швидко старіє. Ця гостра проблема відстежується в усіх регіонах країни. Основна причина - відсутність мотивації до праці й життя на селі, закореніле безробіття та бідність сільських людей. Звідси - трудова міграція, темпи якої тільки зростають. Адже кожний громадянин нашої країни, із почуттям власної гідності, прагне мати роботу, яка б відповідала його здібностям і можливостям. Від звичайного повсякденного життя людина повинна одержувати задоволення. Проте коли воно обтяжене даремною працею і прикрими турботами, постійними спогляданнями буденної злиденності, людина не розуміє справжнього його сенсу, звичайної радості від життя. Стає очевидним, що постає питання як бути з власною долею.

Результативний показник міграції сільського населення протягом іще не так далеких 1960-1992 рр. був уже від'ємним, бо кількість тих, хто виїхав із села, перевищувала кількість прибулих, і найбільшим воно було в зоні Карпат. Проте цей період часу характеризує міграційні процеси надмірним впливом селян у міста, чим звузило демографічну основу відтворювальних процесів у сільській місцевості [13].

Негативні тенденції по демографічних і поселенських напрямках призводять до обезлюднення сіл, вимирання сільського населення, внаслідок чого відбувається зменшення населених пунктів (табл. 2).

У свою чергу міграційні процеси помітно впливають на чисельність сільського населення (табл. 3).

2. Динамічні зрушення в кількості сільських населених пунктів України*, станом на початок року

Область	Рік			2019 до 1990, +, -
	1990	2000	2019	
Вінницька	1 460	1 466	1 457	-3
Волинська	1 043	1 053	1 054	11
Дніпропетровська	1 449	1 440	1 435	-14
Донецька	1 120	1 124	1 115	-5
Житомирська	1 655	1 631	1 613	-42
Закарпатська	561	579	578	17
Запорізька	929	921	914	-15
Івано-Франківська	759	765	765	6
Київська	1 204	1 194	1 126	-78
Кіровоградська	1 019	1 024	991	-28
Луганська	795	792	780	-15
Львівська	1 871	1 854	1 850	-21
Миколаївська	916	908	885	-31
Одеська	1 140	1 139	1 123	-17
Полтавська	1 874	1 850	1 805	-69
Рівненська	998	1 005	999	1
Сумська	1 501	1 499	1 455	-46
Тернопільська	961	1 017	1 023	62
Харківська	1 741	1 694	1 673	-68
Херсонська	675	660	658	-17
Хмельницька	1 417	1 417	1 414	-3
Черкаська	810	826	824	14
Чернівецька	398	398	398	0
Чернігівська	1 519	1 499	1 465	-54
Україна	27 815	27 755	27 400	-415

*Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя.

Джерело: Розраховано за даними Державної служби статистики України.

3. Міграційний рух сільського населення України у 2002-2017 роках, осіб

Рік	Усі потоки міграції		
	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (-)
2002	229 404	254 081	-24 677
2003	220 146	252 158	-32 012
2004	214 284	259 034	-44 750
2005	206 859	257 970	-51 111
2006	217 960	252 166	-34 206
2007	216 962	243 702	-26 740
2008	202 180	228 008	-25 828
2009	187 497	203 982	-16 485
2010	204 032	209 281	-5 249
2011	200 674	204 894	-4 220
2012	199 531	203 159	-3 628
2013	184 708	192 799	-8 091
2014	155 157	152 158	2 999
2015	172 849	160 910	11 939
2016	94 068	75 408	18 660
2017	135 528	127 612	7 916

Примітка. Усі потоки міграції включають внутрішньорегіональну, міжрегіональну та міждержавну.

Джерело: Розраховано за даними Державної служби статистики України.

Саме в аспектах такого аналізу вагоме місце у життєвому і трудовому потенціалі села відводиться жінці-селянці. Її статус являє собою своєрідний барометр сучасного життя при визначенні рівня соціального прогресу суспільства. Через призму жіночої

праці та побуту прозоро проглядається якість сільського життя, бо жіноча праця тісно пов'язана з численними реальними проблемами людського відтворення.

Сучасна сільська жінка постала перед проблемою бідності (рівень бідності селян 36,8%, у містах - 21,4%). Заробітна плата жінки-селянки становить близько 80% заробітної плати чоловіка, а частіше - зовсім безробітні жінки через відсутність місць прикладання праці та зниження сімейного добробуту вимушені шукати закордонних заробітків.

Працюючого населення в селах стає дедалі менше, бо збільшується число жителів із села, які працюють за кордоном. В основному міграція населення складається із жіночої статі, які змушені їхати в пошуках заробітку в інші країни. Тобто сільська жінка фактично стала заручницею соціально-економічних обставин, які склалися в країні [3].

Міграційний рух сільського населення за останні роки характеризується вибуттям селян у країни далекого зарубіжжя. Найбіль-

ше таких емігрантів із Чернівецької, Івано-Франківської, Рівненської, Закарпатської, Одеської областей. Серед них переважно люди молодого і середнього віку, з високим рівнем професійної освіти. За кількістю емігрованих осіб Україна нині посідає п'яте місце після Індії, Росії, Китаю і Мексики.

Пояснення таким фактам криється і в підході щодо паювання землі та майна. Хоча такий вважаємо соціально справедливим, оскільки земля повинна належати тим людям, які на ній працюють (при цьому отримувачами паїв на час розпаювання землі стали члени колективних господарств, не враховуючи покоління, що відійшли у вічність, але також брали участь у створенні цих благ). Поза увагою залишилася молодь, яка не досягла ще свого повноліття, тобто випускники загальноосвітніх шкіл (а це майже 200 тис. осіб щороку) [13]. Молоді люди донині продовжують залишати села, виїжджають навіть сім'ями на заробітки в інші країни. Основні місця прикладання їхньої праці - Німеччина, Польща, Італія, Чехія, Росія, Білорусь, Молдова, Австрія та ін. (табл. 4).

4. Міграційний рух вибулого населення України, осіб

Країна	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Усього</i>	14588	14517	22187	21599	21409	6465	20234
<i>У тому числі: до країн Європи</i>							
Австрія	158	143	123	154	133	59	115
Росія	5144	4920	4920	3542	3916	983	2522
Білорусь	680	548	678	754	679	190	413
Італія	189	208	196	176	96	60	105
Польща	194	241	425	589	439	218	357
Німеччина	1846	1616	1579	1349	1412	499	1162
Чехія	434	431	489	235	174	88	159
<i>до країн Америки</i>							
США	1112	754	816	1536	1551	953	1868

Джерело: Розраховано за даними Державної служби статистики України.

Набирає обертів міждержавна еміграція, коли частина жінок сіл України вбачають єдиний вихід у боротьбі з бідністю - виїхати на роботу за кордон. За роки незалежності, за різними експертними оцінками, Україну залишило до 7 млн осіб. Серед причин трудової міграції з України також російська агресія на Донбасі, девальвація та постійна корупція.

Згідно з оглядом Міжнародного валютного фонду зростання числа працюючих за кордоном зумовлено економічними пробле-

мами, бо поки що зміцнення української економіки недостатнє для повернення країни на докризовий рівень.

За показниками, наведеними в табл. 5, активізація міграційних процесів найбільш помітна серед молодих жінок села. Адже відсутність соціальної інфраструктури, побутових умов і сучасної культурної сфери проковує відтік кращих спеціалістів на роботу в міста України та за кордон. Ця ж причина характеризує неповернення випускників ВНЗ у село після навчання.

5. Кількість сільських мігрантів за віковими групами та статю за всіма потоками у 2017 р., осіб

Показник	Кількість прибулих		Кількість вибулих		Міграційний приріст, скорочення (-)	
	обидві статі	у т.ч. жінки	обидві статі	у т.ч. жінки	обидві статі	у т.ч. жінки
<i>Усього</i>	135528	75348	127612	76710	7916	-1363
У тому числі у віці, років:						
15-29	45794	27535	53347	33844	-7553	-6309
30-49	36328	19932	33057	20337	3271	-405
50-69	26629	13747	14478	8082	12151	5665
іншого віку	26777	14134	26730	14447	47	-313

Джерело: Розраховано за даними Державної служби статистики України.

Українська міграція відображає тенденцію щодо швидкого зростання частки жінок-мігранток. Їх нині близько 53% від загальної кількості всіх мігрантів. Мігруючи, жінки змінюють свій соціальний простір і самі змінюються під впливом зовнішніх чинників. Понад 80 % українських жінок мігрують до Італії. У цій країні емігрантська спільнота перша за кількістю жінок, із переважанням при цьому навіть філіппінських емігрантів. Деякі дослідники доводять, що подібній ситуації сприяла навіть культурна близькість українців та італійців, коли виїжджали найсміливіші й забезпечували таку можливість іншим. За інформацією Світлани Одинець з Інституту народознавства НАН України, яка досліджує зміну соціальних ідентичностей мігранток в Італії, за останніх 20 років легалізованих українців в Італії оселилося понад 223 тисячі. Зрозуміло, що їх там набагато більше, враховуючи тих, які не мають дозволу на працю і проживання [3].

Відзначаються чотири етапи міграційних хвиль, де кожна характеризується своїми причинами і способами виїзду. Жінки, так звані першопрохідці, в середині 90-х їхали в нікуди, лише б вижити. Психологічно виснажені, у відчутті безвиході вони в чужій країні ставали «особами з нерегульованим статусом», коли існувала загроза їхньому життю і здоров'ю. Наступні хвилі охоплюють тих мігрантів, які прямо і відкрито заявляють про те, що їхній виїзд пов'язаний з пізнанням світу глибше, бажанням більш повнішого життя в іншому середовищі.

Швидких темпів міграція набирає після 2000 р. Особливо заселявся українками південь Італії (там не такою прискіпливою була увага до нелегальних мігрантів), але знову ж - ніякої гарантії безпеки. У цей період мі-

грація відбувалась уже через соціальні мережі. Після 2008 р. палітра мотивацій стає досить широкою. При цьому основна причина виїзду - неможливість реалізувати себе професійно, інтелектуально, емоційно. Такі чинники, як насильство в сім'ї, алкоголізм чоловіків, безвідповідальність за ведення домашніх і сімейних справ ставали першопричиною міграції сільських жінок.

Для зміни ситуації, яка склалася, українському уряду потрібно поліпшувати соціальний клімат у країні. Необхідно розвивати соціальну інфраструктуру як один з основних елементів розвитку села на основі інноваційно-інвестиційної діяльності, що буде виконувати функцію забезпечення умов для відтворення населення. Адже продовження нинішньої політики неприпустимо, уже втрачено як мінімум два покоління. За такими темпами, на що вказують західні експерти, до 2050 р. можлива втрата іще 1/3 населення. Політолог Руслан Бортнік вважає, що депопуляція рано чи пізно може обернутися втратою суверенітету і незалежності країни [12].

Висновки. Відповідь на існуючі питання з проблем міграції потрібно шукати насамперед у відповідних урядових програмах. Адже люди, які бажають жити і працювати на рідній землі, повинні мати хоча б мінімальну гарантію захисту їхніх людських прав. Повага до їхньої праці, гідна оплата повинні перевершувати кордонні, що забезпечить можливість повернення трудових мігрантів на Батьківщину.

Трудова міграція сьогодні - це один з найхарактерніших соціальних явищ у незалежній Україні. За кордон виїжджають тисячі українських жінок у пошуках кращого життя, тому міграція спричиняє серйозні

перетворення у людських долях, а також зумовлює реконфігурацію всередині українського суспільства, яке неможливо уявити без сільських жінок.

Увага до села та її мешканців залишається вкрай слабкою. Через занедбаність соціальної інфраструктури на селі сільські жінки фактично обділені необхідними умовами для життя. За статистичними даними, 30% українських жінок села з вищою освітою залишаються безробітними, 36% сільських сімей живуть за межею бідності. На сьогодні трудова міграція з України має «жіноче обличчя», що є соціальним викликом суспільству від сільських жителів.

У сільському господарстві в умовах ринкових відносин та з урахуванням демографічного фактора основним механізмом оптимізації міграційних потоків населення має стати поліпшення законодавчої бази. Це забезпечить основу регулювання ринку робочої сили та повної продуктивної зайнятості трудових ресурсів. Тобто зусилля мають бути спрямовані на докорінне поліпшення життєвого рівня селян, збереження й розвиток життєвого і трудового потенціалів країни. Звідси система соціального захисту селян для удосконалення потребує:

1. Регулювання державою урядових програм щодо відносин суб'єктів трудової політики та контролю за його виконанням, дотримуючись конституційних прав людини, зокрема сільських жінок.

Список бібліографічних посилань

1. Діденко Н. В., Родак О. Ф. Проблеми та шляхи вирішення молодіжного безробіття в сучасному суспільстві. *Економіка та держава*. 2016. № 4. С. 81-84.
2. Купалова Г. І. Ринок робочої сили в аграрному секторі економіки України (теоретичні та прикладні проблеми). Київ : Інститут аграрної економіки, 1995. 234 с.
3. Листопадська В. Жіноча міграція - один з найцікавіших і найглибших феноменів нашого часу. URL : <https://credo.pro/2013/10/103905>.
4. Лібанова Е., Палій О. Ринок праці та соціальний захист. Київ : Основа, 2004. 492 с.
5. Михайлова Л. І. Економічні основи формування людського капіталу в АПК. Суми : Довкілля, 2003. 326 с.
6. Молоді сільські жінки втікають з України. URL : <http://www.zhinka-online.com.ua/novini-dlya-zhinki/sotcium/292-molodi-silski-zhinky-vtikaiut-z-ukrainy.html>.
7. Населення України за 2017 рік : стат. зб. Київ : Державна служба статистики України, 2018. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_dy_2017.pdf.
8. Павлов А. І. Ідентифікація і класифікація сільських територій: теорія, методологія, практика : монографія. Одеса : Астропринт, 2015. 344 с.
9. Руснак А. В. Стратегічні напрями та регіональні пріоритети сталого розвитку сільських територій України : монографія. Херсон : Айлант, 2014. 393 с.

2. Підвищення ролі профспілкових комітетів в активізації участі у розробці законодавчих та основних нормативних актів, які відносяться до сфери праці, з метою захисту інтересів сільського населення, у тому числі сільських жінок.

3. Активізації роботи органів системи управління охороною праці, підвищення відповідальності органів виконавчої влади з вивчення і контролю за діяльністю галузі охорони праці.

4. Розширення сфери зайнятості жінок на основі вирішення відкриття нових можливостей на місцях прикладання праці.

5. Поліпшення медичної допомоги та стану здоров'я сільських жінок.

6. Сприяння впровадженню гендерної рівності на сільських територіях.

7. Активної підтримки сільських жінок громадськими організаціями, поглиблення співпраці державних органів з жіночими організаціями.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що тільки інтегрований підхід до розвитку сільських територій дасть можливість підвищити рівень життя сільського населення, активізувати відродження регіонів, які вкрай потребують поліпшення демографічної та міграційної ситуації, збереження поселенської мережі як осередків контролю над територіями, охорони та дбайливого використання природних ресурсів [11].

References

1. Didenko, N.V. & Rodak, O.F. (2016). Problemy ta shliakhy vyrishennia molodizhnoho bezrobittia v suchasnomu suspilstvi [Problems and ways of solving youth unemployment in modern society]. *Ekonomika ta derzhava*, 4, pp. 81-84 [In Ukrainian].
2. Kupalova, H.I. (1995). *Rynok robochoi syly v ahrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy (teoretychni ta prykladni problemy) [Labour market in the agrarian sector of the Ukrainian economy (theoretical and applied problems)]*. Kyiv: Instytut ahrarnoi ekonomiky [In Ukrainian].
3. Lystopadska, V. (2013). Zhinocha mihratsiia - ody n z naitsikavishykh i naihybshykh fenomeniv nashoho chasu [Women's migration is one of the most interesting and profound phenomena of our time]. *Credo*. Retrieved from: <https://credo.pro/2013/10/103905> [In Ukrainian].
4. Libanova, E. & Palii, O. (2004). *Rynok pratsi ta sotsialnyi zakhyst [Labour market and social protection]*. Kyiv: Osнова [In Ukrainian].
5. Mykhailova, L.I. (2003). *Ekonomichni osnovy formuvannia liudskoho kapitalu v APK [Economic bases of human capital formation in agro-industrial complex]*. Sumy: Dovkillia [In Ukrainian].
6. Sevruk, V. (n.d.). Molodi silski zhinky vtikaiut z Ukrainy [Young rural women flee Ukraine]. *Zhinka-Online*. Retrieved from: <http://www.zhinka-online.com.ua/novini-dlya-zhinki/sotcium/292-molodi-silski-zhinky-vtikaiut-z-ukrainy.html> [In Ukrainian].

10. Саблук П. Т., Якуба К. І. Проблеми демографічного розвитку українського села : наукова доповідь / відп. ред. акад. УААН П. Саблук. Київ : Інститут аграрної економіки УААН, 2001. 44 с.

11. Славкова О. П. Розвиток сільських територій: теорія, методологія, практика : монографія. Суми : Сумський національний аграрний університет, 2010. 330 с.

12. Трудова міграція: куди та чому їдуть українці? URL : <https://dostyp.com.ua/novini/trudova-mighratsiia-kudi-ta-chomu-yidut-ukrayintsi-foto-1#numbered-card-n3>.

13. Якуба К. І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України. Теорія, методологія, практика : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2007. 362 с.

7. Naseleння Ukrainy za 2017 rik. Stat. zb. [Ukraine's population for 2017. Stat. collection]. (2018). *Ukrstat*. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_dy_2017.pdf [In Ukrainian].

8. Pavlov, A.I. (2015). *Identifikacija i klassifikacija selskih territorij: teorija, metodologija, praktika: monografija* [Identification and classification of rural territories: theory, methodology, practice: monograph]. Odesa: Astroprint [In Russian].

9. Rusnak, A.V. (2014). *Stratehichni napriamy ta rehionalni priorytety staloho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy: monografija* [Strategic directions and regional priorities for sustainable rural development in Ukraine: monograph]. Kherison: Ailant [In Ukrainian].

10. Sabluk, P.T. & Yakuba, K.I. (2001). *Problemy demografichnoho rozvytku ukrainskoho sela : naukova dopovid* [Problems of demographic development of the Ukrainian village: scientific report]. P. Sabluk (Ed.). Kyiv: Instytut ahrarynoho ekonomiky UAAN [In Ukrainian].

11. Slavkova, O.P. (2010). *Rozvytok silskykh terytorii: teoriia, metodolohiia, praktyka: monografii* [Rural development: theory, methodology, practice: monograph]. Sumy: Sumskiy natsionalnyi ahraryni universytet [In Ukrainian].

12. Trudova mighratsiia: kudy ta chomu yidut ukraintsi? [Labour migration: where and why do Ukrainians go?]. (2018). *Tochka Dostupu*. Retrieved from: <https://dostyp.com.ua/novini/trudova-mighratsiia-kudi-ta-chomu-yidut-ukrayintsi-foto-1#numbered-card-n3> [In Ukrainian].

13. Yakuba, K.I. (2007). *Zhyttievyy i trudovyy potentsial silskoho naseleння Ukrainy. Teoriia, metodolohiia, praktyka: monografii* [Life and labour potential of rural population of Ukraine. Theory, methodology, practice: monograph]. Kyiv: NNTS IAE [In Ukrainian].

Sabluk H.I. Migration processes as a consequence of negative trends in rural women's lives

The purpose of the article is to summarize the existing studies on rural development in the field of view of people's life and to identify factors influencing migration processes, in particular an analysis of the social status of rural women.

Research methods. Methods of generalization and deep analysis of rural people's life potential were applied, given the significant curtailment of rural social infrastructure development. Economic and statistical information was used to reflect unemployment problems in agriculture.

Research results. Essence of labour migration among Ukrainian women has been determined, which is a consequence of negative tendencies in living standards of rural people. At the same time, rural womanhood deserves special attention, since socio-material, as well as cultural and living conditions do not provide the most necessary needs for human life. Unemployment, as a natural consequence, has led peasants to poverty, rising crime and current migratory outflows. There were substantiated basic theoretical and methodological approaches to the improvement of the system of social protection of peasants, in particular the expansion of rural women's employment on basis of the introduction of new opportunities for employment.

Elements of scientific novelty. Role of government programs on relations between labour policy and control as the main mechanism for optimizing migration flows was emphasized.

Practical significance. Modern problems in the existing social infrastructure in the countryside cause the movement of unwanted migration processes. In recent years, migration has been characterized by the departure of Ukrainian peasants, mainly to far-abroad countries. Among them are young and middle-aged people with high levels of professional education who were forced to leave and find work in other countries. In the years of independence, according to various expert estimates, approximately 7 million people have left Ukraine, most of whom is female population. The reason for this phenomenon is the lack of social infrastructure, living conditions and modern cultural sphere in the countryside. The same reason characterizes the non-return of university graduates to their native rural places after study. An exploratory study of this problem identifies migration as the most significant serious transformation in rural areas, which causes reconfiguration within Ukrainian society. Tabl.: 5. Refs.: 13.

Keywords: economic crisis; modern rural woman; migration processes; negative trends; settlements; female migration.

Sabluk Hanna Ivanivna - senior research fellow of the department of social and economic development of rural territories, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: alexey@iae.kiev.ua

Саблук А.И. Миграционные процессы как следствие негативных тенденций в жизни сельских женщин

Цель статьи - обобщить существующие исследования развития сельских территорий относительно жизни сельского населения и определить факторы, которые влияют на миграционные процессы, в частности по анализу социального состояния жизни сельских женщин.

Методика исследования. Применены методы обобщения и углубленного анализа жизненного потенциала сельского населения, принимая во внимание существенное свертывание развития социальной инфраструктуры села. Использована экономико-статистическая информация, которая отображает проблемы безработицы в сельском хозяйстве.

Результаты исследования. Определена сущность трудовой миграции среди украинских женщин. Обоснованы основные теоретические и методологические подходы к усовершенствованию системы социальной защиты крестьян.

Элементы научной новизны. Подчеркнута роль правительственных программ относительно отношений трудовой политики и контроля как основного механизма оптимизации миграционных потоков населения.

Практическая значимость. Выявлены современные тенденции в существующей социальной инфраструктуре на селе - движение нежелательных миграционных процессов. Табл.: 5. Библиогр.: 13.

Ключевые слова: экономический кризис; современная сельская женщина; миграционные процессы; негативные тенденции; населенные пункты; женская миграция.

Саблук Анна Ивановна - старший научный сотрудник отдела социально-экономического развития сельских территорий, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборони, 10)
E-mail: alexey@iae.kiev.ua

Стаття надійшла до редакції 05.09.2019 р.

Фахове рецензування: 14.09.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Саблук Г. І. Міграційні процеси як наслідок негативних тенденцій в житті сільських жінок. *Економіка АПК*. 2019. № 10. С. 71 – 78.

* * *

Новини АПК

Тимофій Милованов підписав зерновий Меморандум з учасниками ринку на 2019/2020 маркетинговий рік

З жовтня Міністр розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України Тимофій Милованов та учасники зернового ринку підписали Меморандум про узгодження позицій на ринку зерна на 2019/2020 маркетинговий рік.

Відповідно до підписаного документа, Мінекономіки, а також представники Американської торговельної палати в Україні, Української зернової асоціації, Європейської Бізнес Асоціації, Міжнародної Асоціації торгівлі зерном та кормами (GAFTA), громадської спілки «Всеукраїнський аграрний форум», Асоціації фермерів та приватних землевласників України, громадської спілки «Борошномери України», об'єднання підприємств хлібопекарної промисловості «Укрхлібпром», Всеукраїнської асоціації пекарів досягли домовленості про подальшу співпрацю з метою забезпечення продовольчої безпеки й уникнення застосування експортних обмежень.

«Агросектор - один із флагманів розвитку української економіки. У пріоритетах Міністерства - відкриття прозорого обігу землі, підвищення продуктивності праці українців, забезпечення продовольчої безпеки, підвищення захисту прав споживачів, а також належний розвиток українського села. Усі зміни та реформи, що відбуватимуться в агропромисловому секторі мають відповідати цим головним завданням і цілям», - підкреслив Тимофій Милованов.

Слід зазначити, що підписання такого Меморандуму відбувається вже дев'ятий рік поспіль, проте цього року документ підписано без додатка та завчасного затвердження граничної чисельності експорту.

«У рамках Меморандуму ми закріпили спільну стратегію щодо забезпечення прогнозованого режиму експорту зерна. Цього року домовилися не фіксувати конкретний обсяг зернових, однак, кожного останнього понеділка місяця будемо проводити спільну зустріч з представниками ринку та оцінюватимемо показники. Такий динамічний алгоритм співпраці дозволить не встановлювати параметри, які будуть неактуальні через кілька місяців. Натомість ми разом будемо постійно актуалізувати дані та за необхідності реагувати», - прокоментував підписання Меморандуму заступник Міністра Тарас Висоцький.

Підписаний документ передбачає взаємодію учасників ринку зерна, пошук компромісних рішень, обмін інформацією та здійснення моніторингу зернового ринку. Також Меморандум значно сприятиме забезпеченню прогнозованості та ритмічності експорту зерна, а також пропорційного навантаження на інфраструктуру, зокрема, залізничну.

Меморандум набирає чинності з дня підписання та діє до 1 липня 2020 року.

Довідково. Станом на 2 жовтня 2019 року з початку 2019/2020 маркетингового року Україна експортувала 13,8 млн тонн зернових культур, що на 4,6 млн тонн більше ніж на відповідну дату минулого маркетингового року. Крім того, експортовано борошна пшеничного та інших культур - 81,1 тис. тонн, що на 33,1 тис. тонн більше ніж за аналогічний період минулого маркетингового року.

Прес-офіс Інформаційно-аналітичного порталу АПК України